

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ
เชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
Development of a Training Curriculum for Retinal Patients nursing care to
Enhance Systematic Creative Thinking Processes and Humanize Health Care
for Register Nurses

กนกอร รุ่มนุ่น^{1*}

Kanokorn Rhumnum

เกษณี สุวรรณประเสริฐ²

Keasanee Suwanphasert

เบญจมาศ รอดแผ้วพาล³

Benjamas Rodpaewpan

*Corresponding author E-mail: suwanphasert@gmail.com

(Received: July 4, 2024; Revised: December 21, 2024; Accepted: December 28, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่เข้ารับการอบรมระยะสั้นการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาจำนวน 26 คน เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดความรู้ทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา แบบประเมินทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบบบันทึกสุนทรียสนทนา และแบบสะท้อนคิดรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา สถิติทดสอบไคสครอสส์ และข้อมูล เชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

1. คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. คะแนนเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นผู้จัดการอบรมควรติดตามคุณภาพด้านการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของผู้ผ่านการอบรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อติดตามผลลัพธ์ระยะยาว และควรส่งเสริมให้มีการฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในหลักสูตรอื่นๆ

คำสำคัญ: การพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

¹พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

Registered nurse (Professional level), Mettapracharuk (Wat Rai Khing)

^{2,3}พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

Registered nurse (Senior Professional level), Mettapracharuk (Wat Rai Khing)

Abstract

This research aimed to develop and evaluate the effectiveness of a short course training curriculum designed for registered nurses providing care to patients with retinal disease to promote creative systematic thinking and humanized health care. The sample group consisted of 26 registered nurses who attended a short-term training course for nursing care with retinal patients. Research instruments consisted of nursing care for patients with retinal tests, creative systematic thinking skills, humanized health care assessment forms, dialogue record forms, and self-reflection forms. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and the Wilcoxon test, and qualitative data were analyzed using content analysis. The research results found that:

1. The mean score of knowledge for nursing care patients with retinal disease after the training was significantly higher than before the training at the .01 level.
2. The mean score of knowledge, attitude, and practical skills on creative systematic thinking and humanized health care after the training was significantly higher than before the training at the .01 level.

Therefore, program managers should follow up on the quality of creative systematic thinking and humanized health care of the trainees when they return to work in the area to follow up on the outcome. Additionally, there should be a promotion of training in creative systematic thinking processes and human service minds in other courses.

Keywords: Nursing care for patients with retinal diseases, Creative systematic thinking, Humanize health care

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) เป็นสถาบันการแพทย์ที่มีบทบาทหน้าที่ ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย พัฒนาองค์ความรู้โดยเฉพาะทางด้านจักษุวิทยา รวมถึงนำเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อการดูแลผู้ป่วยที่มีความยุ่งยากซับซ้อนทางจักษุ พัฒนาการบริการและการถ่ายทอดความรู้สู่เครือข่าย ผลิต พัฒนาบุคลากรด้านจักษุวิทยารองรับความต้องการทางสุขภาพ และพัฒนาระบบบริการสุขภาพของประเทศ เพื่อกระจายความรู้ความสามารถและกระจายการบริการทางจักษุ มุ่งหวังเพื่อลดอัตราการเจ็บป่วย ลดอัตราตาย ลดระยะเวลาในการรอคอย และลดความแออัดของผู้ป่วยในโรงพยาบาล ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพและความปลอดภัยสำหรับทุกคน (3P safety) ทั้งตัวผู้ป่วย (patient) บุคลากร (personnel) และชุมชน (people & public) โดยงานถ่ายทอดการพยาบาล กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์(วัดไร่ขิง) ได้ดำเนินการจัดหลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา (Short Course Training Program of Nursing Specialty in Retinal Diseases) ขึ้น โดยนำโครงสร้างหลักสูตรต้นแบบการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาของสภาการพยาบาล ที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2564 มาปรับให้สอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) และเครือข่าย โดยเพิ่มระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติ และมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติทักษะที่จำเป็นสำหรับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ จักษุแพทย์ พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านโรคจอตา อาทิจ การตรวจประเมินคัดกรองวินิจฉัยโรคเบื้องต้น การให้การพยาบาลผู้ป่วย

ที่ได้รับการฉีดยาเข้าวันตา การดูแลผู้ป่วยขณะได้รับการฉีดสีเพื่อการวินิจฉัย ตลอดจนการใช้เครื่องมือพิเศษ เฉพาะ เช่น เทคนิคการถ่ายภาพจอตา การวิเคราะห์ภาพถ่ายจอตา การวิเคราะห์ภาพถ่ายตัดขวางจอตา และการพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการยิงเลเซอร์ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น จากการติดตามประเมินผลภายหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยจอตาเพิ่มขึ้น แต่ผู้เข้ารับการอบรมและหน่วยงานต้นสังกัดมีความต้องการพัฒนาทักษะและแนวทางในการจัดการความขัดแย้งด้านต่าง ๆ เนื่องจากสภาพสังคมที่มีความซับซ้อน ผู้รับบริการทางสาธารณสุขมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และปัญหาสาธารณสุขที่รุนแรงและซับซ้อนขึ้น ประกอบกับสังคมยุคดิจิทัลที่มีข้อมูลหลากหลาย มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว จึงเกิดปัญหาความไม่พึงพอใจและการฟ้องร้องระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ประกอบกับผลสำรวจความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย พบว่า ทักษะสมรรถนะที่จำเป็นเพิ่มเติมสำหรับการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นองค์รวม (มีความรู้ในวิชาชีพคู่กับคุณธรรมจริยธรรม) ใช้สุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะมีอัตลักษณ์ด้านจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ จึงนำหน่วยการเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Metta Pracharak Hospital, 2021)

งานถ่ายทอดการพยาบาล กลุ่มภารกิจบริการวิชาการพยาบาล โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาข้างต้นจึงพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาขึ้นโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะการพยาบาลเฉพาะทางด้านจักษุอย่างครบถ้วนร่วมกับการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (Jutarosaga, 2022) เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงภายในตน (transformative learning) สร้างแนวคิดใหม่กระบวนการทัศน์ใหม่ (growth mindset) ต่อการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (active team learning) ด้วยความเอื้ออาทร (caring) เพื่อบทบาทชี้นำทีมเชิงวิเคราะห์ (critical leadership) กับเพื่อนร่วมวิชาชีพในบทบาทโค้ชทางความคิด (Cognitive coaching) ใช้หลักการเรียนรู้บูรณาการรูปแบบการโค้ชเพื่อพัฒนาศักยภาพการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ สามารถมองภาพแบบองค์รวม (Holistic views) เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) ทั้งนี้ใช้ the 3Es mode ที่เน้นการสร้างความรู้ผูกพันในการเรียนรู้ (Engage) ร่วมกันเป็นทีม มีการเสริมพลังการเรียนรู้ (Empower) ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการบริการที่กำลังกระทำที่สำคัญคือสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Enliven) ที่ต้องนำทั้ง Hard skill และ Soft skill มาใช้ (Wongyai & Patphol, 2019) ในการพัฒนาบุคลากรทางการพยาบาลในสาขาจักษุวิทยาให้มีความสอดคล้องกับ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม และมีความสามารถ ทักษะการปฏิบัติการบริการพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้เกิดความพึงพอใจ และได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

คำถามการวิจัย

1. หลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ มีลักษณะอย่างไร
2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาสีที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาสีที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ

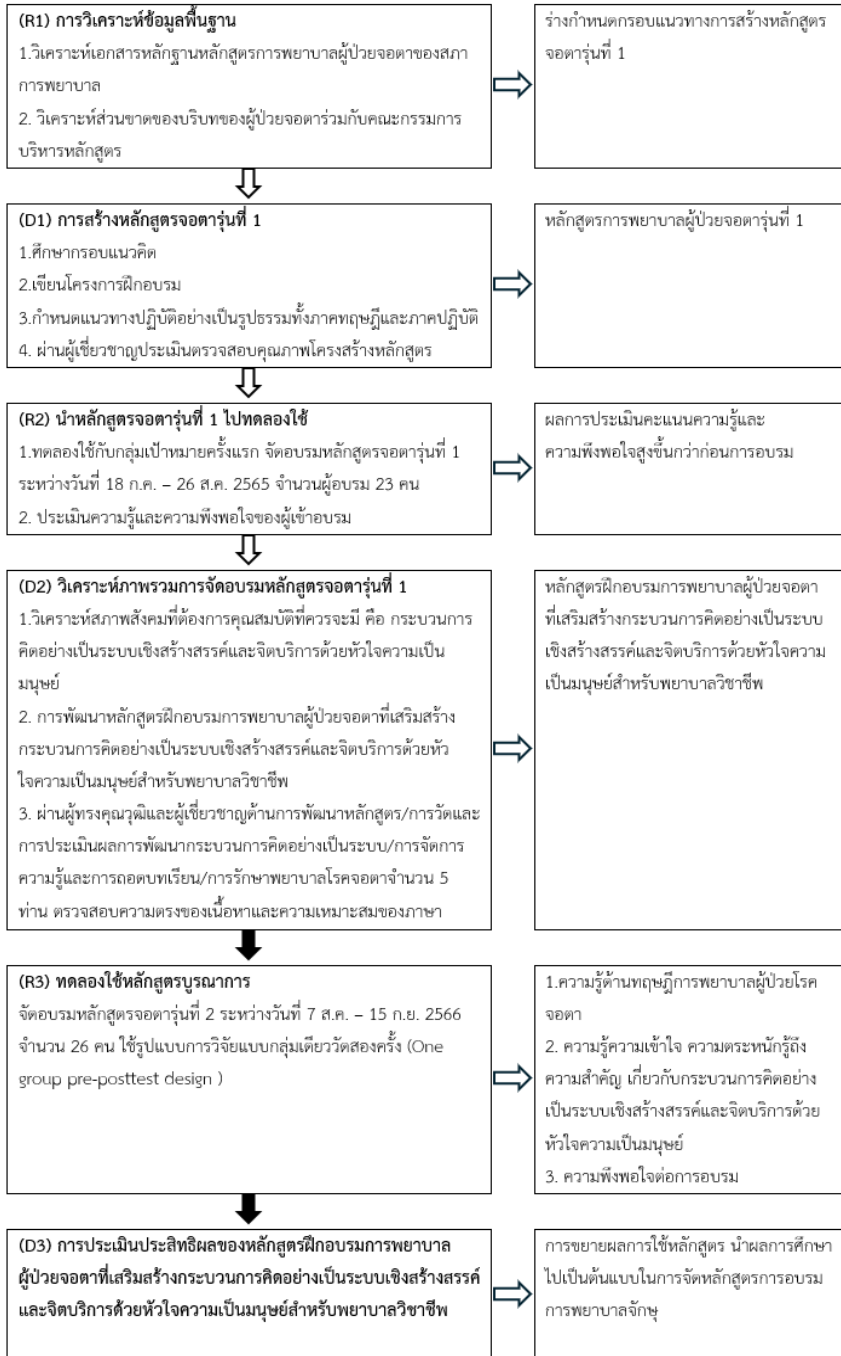
สมมติฐานการวิจัย

1. หลังเข้ารับการอบรมพยาบาลวิชาชีพมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาสีสูงกว่าก่อนการอบรม
2. หลังเข้ารับการอบรมพยาบาลวิชาชีพมีคะแนนเฉลี่ยเฉลี่ยความรู้ ทักษะ และทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สูงกว่าก่อนการอบรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาสีที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ สำหรับพยาบาลวิชาชีพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีระยะเวลาศึกษา 2 ปี แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R1) การสร้างหลักสูตรจอตารุ่นที่ 1 (D1) นำหลักสูตรไปทดลองใช้ (R2) ปรับปรุงหลักสูตรจอตารุ่นที่ 2 (การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ) (D2) และ ประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ (R3) และระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรแบบบูรณาการ (D3) กรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ระยะที่ 1 การสร้างหลักสูตร
(พ.ศ. 2564 - 2565)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีระยะเวลาการศึกษา 2 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2564-2566 โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การสร้างหลักสูตร ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ และระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างหลักสูตร (พ.ศ. 2564 - 2565) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (R1) 1) วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรผู้ป่วยจอตตาต้นแบบของสภาการพยาบาล 2) ศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ส่วนขาดของหลักสูตรต้นแบบตามบริบทผู้ป่วยจอตตา พบว่า ระยะเวลาฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอ และยังขาดการฝึกปฏิบัติทักษะที่จำเป็น

เช่น การคัดกรองวินิจฉัยโรคเบื้องต้น การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการฉีดยาเข้าวันตา การดูแลผู้ป่วยขณะได้รับการฉีดยา ตลอดจนการใช้เครื่องมือพิเศษเฉพาะ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มระยะเวลาการฝึกภาคปฏิบัติ 3) คณะกรรมการบริหารหลักสูตรร่วมกันสรุปร่างกำหนดกรอบแนวคิดการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับการพยาบาลผู้ป่วยจอตตา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรจอตตา รุ่นที่ 1 (D1) ได้แก่ 1) นำกรอบแนวคิดจากขั้นตอนที่ 1 ไปกำหนดเป็นเนื้อหาการเรียนรู้ของหลักสูตร 2) เขียนโครงการฝึกอบรม 3) จัดทำเอกสารหลักสูตร ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แผนการสอน แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมสื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เป็นต้น 4) การตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 นำหลักสูตรไปทดลองใช้ (R2) 1) ทดลองใช้หลักสูตรครั้งแรก โดยอบรมหลักสูตรจอตตา รุ่นที่ 1 ระหว่าง 18 กรกฎาคม – 26 สิงหาคม 2565 2) ประเมินความรู้และความพึงพอใจของผู้อบรม

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงหลักสูตรจอตตา รุ่นที่ 2 (การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ) (D2)
1) วิเคราะห์สภาพปัญหาสังคมปัจจุบัน ศึกษาเอกสารทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ พบว่า สมรรถนะของพยาบาลที่ควรมี คือ กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ 2) ปรับปรุงหลักสูตรจอตตาโดยบูรณาการกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำเสนอร่างหลักสูตรกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการความรู้และการถอดบทเรียน จำนวน 1 ท่าน การวัดและการประเมินผล จำนวน 1 ท่าน การพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จำนวน 1 ท่าน การรักษาพยาบาลโรคจอตตา จำนวน 2 ท่าน ประเด็นในการพิจารณา ได้แก่ ตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

ระยะที่ 2 ทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ ดำเนินการระหว่าง ม.ค. - ก.ย. พ.ศ. 2566 การทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการ (R3) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อน-หลัง (One group pre - post test design) ด้วยการเปิดอบรมหลักสูตรจอตตา รุ่นที่ 2 ระหว่าง 7 สิงหาคม – 15 กันยายน 2566 พยาบาลวิชาชีพเข้าร่วมโครงการ จำนวน 26 คน การอบรมเน้นการสอนกระบวนการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ และการพยาบาลด้วยจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การอบรมแบ่งเป็น 4 กลุ่มย่อย การจัดโครงสร้างของกลุ่มโดยคณะคณาจารย์ของโรงพยาบาล สรุปการเรียนรู้และถอดบทเรียนหลังจบการเรียนรู้ในทุก ๆ วัน โดยแกนนำหลักมีบทบาทโค้ชแบบกัลยาณมิตร (Peer Coaching) และนำกลุ่มทำโดยโค้ชผู้เชี่ยวชาญ (Expert coach) เพื่อส่งเสริมการใช้ทักษะการคิดอย่างเป็นองค์รวมผ่านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สร้างแนวคิดใหม่ ขั้นที่ 2 ใส่ใจสู่การปฏิบัติ ขั้นที่ 3 จัดการถอดบทเรียน และขั้นที่ 4 การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยโค้ชผู้เชี่ยวชาญร่วมสรุปการเรียนรู้และการถอดบทเรียนจากการสะท้อนคิดในวันแรกของการจัดอบรม (Before Action Review: BAR) ระหว่างการเรียนรู้ภาคทฤษฎี (During Action Review: DAR) และวันสุดท้ายของการเรียนภาคปฏิบัติ (After Action Review: AAR) ทุกกลุ่ม

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลหลักสูตร ดำเนินการระหว่าง ก.ย.-ธ.ค. พ.ศ. 2566 ด้วยการประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตตาฯ (D3) โดยการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การวัดความรู้การพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตตา การวัดความรู้ด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรมวิเคราะห์

ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Wilcoxon Signed Rank Test และรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน การสะท้อนคิดด้วยตะกร้า 3 ใบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นพยาบาลวิชาชีพที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา ณ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) จำนวน 26 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ศึกษาในประชากรทั้ง 26 คน โดยผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีความสนใจและยินดีเข้าร่วมวิจัยด้วยความเต็มใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ แบบวัดความรู้ทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา แบบประเมินทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบบบันทึกสุนทรียสนทนา และแบบสะท้อนคิดรายบุคคล รายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 (R2) มี 2 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบวัดความรู้ด้านทฤษฎีการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา จำนวน 70 ข้อ ลักษณะเป็นข้อสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก ชุดที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรม ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scales) 5 ระดับ ให้เลือกตอบความพึงพอใจในแต่ละข้อคำถามจาก มากที่สุด (5) ถึงน้อยที่สุด (1) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบสอบถามหลังการอบรมเสร็จสิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 (R3) มี 3 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบวัดความรู้ด้านทฤษฎีการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา จำนวน 70 ข้อ ลักษณะเป็นข้อสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้ด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิภาคหน่วยงานต้นสังกัด ประสบการณ์ที่เคยเข้าการร่วมเรียนรู้การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ 2) แบบวัดทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ผู้วิจัยใช้แบบวัดของมกราพันธุ์ จุฑารสและคณะ (Jutarosaga et al, 2022) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.98 และ 3) แบบสะท้อนคิดส่วนบุคคล ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (มี 3 คำถาม) ได้แก่ การเข้าร่วมอบรมในครั้งนี้ท่านมีความรู้สึกรู้สึกอย่างไร กระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้ทำให้ท่านได้ความรู้เรื่องอะไรบ้าง และท่านจะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการปฏิบัติงานหรืออื่น ๆ ในอนาคตอย่างไร และ ชุดที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการอบรม ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scales) 5 ระดับ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พิจารณา และคำนวณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบวัดความรู้ทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาด้วย Kuder-Richardson 20 (KR-20) เท่ากับ 0.85 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของแบบประเมินทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลหลังได้รับหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนจากโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์เรียบร้อยแล้ว โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบวัดความรู้ก่อน – หลังเรียนทฤษฎีการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา และทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการอบรมหลังการอบรมเสร็จสิ้น นอกจากนี้มีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยบันทึกข้อมูลการสะท้อนคิดการเรียนรู้และการถอดบทเรียนในวันแรกของการจัดอบรม (Before Action Review: BAR) ระหว่างการเรียนรู้ภาคทฤษฎี (During Action Review: DAR) และวันสุดท้ายของการเรียนภาคปฏิบัติ (After Action Review: AAR) และการประเมินประสิทธิผลหลักสูตรฝึกอบรมโดยใช้แบบวัดทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบฯ ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ แบบวัดความรู้หลังเรียนทฤษฎีการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตา และแบบวัดความพึงพอใจต่อการอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล คะแนนความรู้ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ “กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์” ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank Test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนจากโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) เลขที่หนังสือรับรอง COA016/2566 วันที่รับรอง 22 สิงหาคม 2566 ถึง 21 สิงหาคม 2567 ผู้วิจัยแนะนำและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แก่พยาบาลผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการฝึกอบรม การนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมไม่มีการระบุชื่อ หรือเอกลักษณ์ของบุคคล

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ หลักสูตรฝึกอบรมมีระยะเวลาการอบรม 6 สัปดาห์ แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 2 สัปดาห์ ภาคปฏิบัติ 4 สัปดาห์ โดยเนื้อหา/ กิจกรรมในหลักสูตรเป็นการบูรณาการความรู้เกี่ยวกับกลุ่มโรคจอตาทันทีกับกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนในภาคทฤษฎีแบบบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม การสอนสาธิต การสาธิตย้อนกลับ และการฝึกปฏิบัติทักษะเกี่ยวกับการตรวจคัดกรอง วินิจฉัยโรคแยกโรคเบื้องต้น การพยาบาลผู้ป่วยกลุ่มโรคจอตา พร้อมทั้งสรุปการเรียนรู้ถอดบทเรียนสะท้อนคิดโดยใช้เทคนิคตะกร้า 3 ใบ และการสอดแทรกในทุกกิจกรรมการเรียนรู้

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตาที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตามีพยาบาลวิชาชีพเข้าร่วมโครงการ จำนวน 26 ราย มีอายุระหว่าง 24 – 52 ปี ($M = 37.23$ ปี, $SD = 8.06$ ปี) เป็นพยาบาลวิชาชีพที่มาจากโรงพยาบาลในภาคเหนือ จำนวน 4 ราย ภาคกลาง

จำนวน 9 ราย ภาคใต้ จำนวน 6 ราย ภาคอีสาน จำนวน 1 รายและภาคตะวันออกและชายฝั่งทะเล จำนวน 6 ราย ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าการร่วมเรียนรู้การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ มีเพียง 3 ราย ที่เคยเข้าการร่วมเรียนรู้ การประเมินความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ก่อนเข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตตา พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีคะแนนความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ตั้งแต่ระดับน้อยถึงระดับมากที่สุด รายละเอียดดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของคะแนนความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับแบบวัดทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ก่อนเข้าร่วมโครงการอบรม หลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตตา (N = 26)

ข้อความ	ก่อนเข้าร่วมโครงการ [ราย (ร้อยละ)]				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ	2 (7.69)	8 (30.77)	14 (53.85)	2 (7.69)	
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ		8 (30.77)	13 (50.00)	4 (15.38)	
3. การปฏิบัติโดยใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ	2 (7.69)	8 (30.77)	11 (42.31)	5 (19.23)	
รวมทุกด้าน	2 (7.69)	8 (30.77)	13 (50.00)	3 (11.54)	

การประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้ทั้งทางทฤษฎี และการฝึกภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยจอตตาในแหล่งฝึกการพยาบาลผู้ป่วยจอตตาครบถ้วน และหลังเข้าร่วมโครงการฯ ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ 65.38 มีความรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ และมีการปฏิบัติโดยใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของคะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับแบบวัดทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ หลังเข้าร่วมโครงการอบรม หลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตา (N = 26)

ข้อความ	หลังเข้าร่วมโครงการ [ราย (ร้อยละ)]	
	มาก	มากที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ	9 (34.62)	17 (65.38)
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ	9 (34.62)	17 (65.38)
3. การปฏิบัติโดยใช้ทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด อย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ	9 (34.62)	17 (65.38)
รวมทุกด้าน	10 (38.46)	16 (61.54)

ผลการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับแบบวัดทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการอบรม หลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตา โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test พบว่า คะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ หลังเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ความแตกต่างของคะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการอบรม หลักสูตรระยะสั้นการพยาบาลโรคจอตา (N = 26)

	Mean	Std. Deviation	Mean Rank*	IQR	Z	p-value
ความรู้						
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	3.73	0.62	13.50	.90	-4.46	.000
หลังเข้าร่วมโครงการ	4.70	0.28		.55		
ทักษะคิด						
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	3.78	0.63	13.50	1.03	-4.46	.000
หลังเข้าร่วมโครงการ	4.63	0.39		.78		
การปฏิบัติ						
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	3.68	0.73	13.50	1.02	-4.46	.000
หลังเข้าร่วมโครงการ	4.58	0.40		.70		
รวมทุกด้าน						
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	3.73	0.63	13.50	1.00	-4.46	.000
หลังเข้าร่วมโครงการ	4.65	0.32		1.00		

*Mean Rank = positive Mean Rank (หลังเข้าร่วมโครงการ > ก่อนเข้าร่วมโครงการ)

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่สรุปผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม ปลายเปิดและการสัมภาษณ์เชิงลึกก็รายบุคคลมีความสอดคล้องกัน ดังนี้

1. บรรยากาศการเรียนรู้ในภาพรวมช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และมีความเป็นกัลยาณมิตร ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“บรรยากาศการอบรมดีมากค่ะ...มีความอบอุ่นและเป็นมิตรโดยเฉพาะการรับฟังกันและกันช่วยกันแก้ไขงานที่รับผิดชอบในขณะที่เรียนร่วมทำงานเป็นกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการจนประสบผลสำเร็จตามหลักสูตร”

ผู้ให้ข้อมูล (คนที่ 1)

“เกี่ยวกับการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดได้จริงทั้งการปฏิบัติงานที่เพิ่มภาวะผู้นำในการคิดเชิงวิเคราะห์ ทำให้มีความสุขในการใช้ชีวิตและการทำงานร่วมกันได้”

ผู้ให้ข้อมูล (คนที่ 3)

2. การรับรู้ต่อหลักสูตรบูรณาการระหว่างพยาบาลผู้ป่วยโรคจิตตากับกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ และรู้สึกขอบคุณ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“ขอบคุณอาจารย์ที่เลี้ยงที่นารักทุกท่านที่ทำให้ความเป็นมิตร แม้ระยะแรกยังไม่ค่อยเข้าใจหลักสูตรบูรณาการเช่นนี้ หลักสูตรนี้ให้โอกาสได้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาร่วมกัน สร้างวิถีคิดใหม่เพื่อเผชิญหน้าต่อสถานการณ์ใหม่อย่างท้าทาย”

ผู้ให้ข้อมูล (คนที่ 2)

“อาจารย์ได้โค้ชทางความคิดให้กล้าแสดงความคิดเห็น...โดยไม่ตัดสินคำตอบทันทีทำให้กล้าที่จะตอบไม่กลัวผิด (เสียหน้า) แล้วค่อยวิเคราะห์คำตอบร่วมกันด้วยเหตุผล...สิ่งนี้ดีมากเลยคะ”

ผู้ให้ข้อมูล (คนที่ 4)

อภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจิตตาส่งเสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ ประกอบด้วย แนวคิดสำคัญ 4 ประการ คือ 1) การคิดเชิงระบบ 2) สนุนทรียสนทนา 3) การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ 4) การใช้ระบบโค้ชการเรียนรู้ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการจากสถานการณ์จริงใช้สนุนทรียสนทนาและการจัดการเรียนรู้ การถอดบทเรียนด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ ภายใต้บรรยากาศของกัลยาณมิตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้กระบวนการมากกว่าเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับความเห็นของ Kaemane (2011) กล่าวว่า ความสำคัญของการบูรณาการทางการศึกษา คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ มีทักษะวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะให้ผู้เรียนสามารถจัดการปัญหา โดยเฉพาะสามารถเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายในอนาคต โดยเชื่อมั่นศักยภาพของตนเอง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว ใช้การเรียนรู้แบบบูรณาการแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การคิดเชิงระบบ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการใช้ระบบโค้ชการเรียนรู้ โดยใช้สนุนทรียสนทนาเป็นตัวประสานเชื่อมโยงแนวคิดทั้ง 3 เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jutarosaga et al. (2023) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติบทบาทโค้ชการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรด้านสุขภาพ พบว่าบรรยากาศการเรียนรู้เป็นกัลยาณมิตร ใช้สนุนทรียสนทนา สะท้อนคตินองภาพแบบองค์รวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติบทบาทโค้ชการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้เพราะสนุนทรียสนทนาเป็นกระบวนการของการสนทนาที่มีการแบ่งปันความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกและความหมายกันภายในกลุ่มด้วยการรับฟังอย่างลึกซึ้ง สำรวจความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและสมมติฐานภายในตนเอง และของทุกคนในกลุ่มโดยไม่ตีความสรุปเอาเอง ย่อมทำให้บุคคลเกิดการคิดใคร่ครวญเชื่อมโยงกับความคิดเชิงระบบ มีใจที่เปิดกว้าง รับฟังด้วยจิตเมตตาเชื่อมโยงไปสู่การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และยอมรับความแตกต่างระหว่าง

บุคคล อีกทั้งยังบูรณาการนำระบบโค้ชการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ โดยเฉพาะการโค้ชให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้กระบวนการคิด เปลี่ยนผ่านไปสู่ความคิดที่เติบโต (Growth mindset) การโค้ชเพื่อการรู้คิดยังเป็นมากกว่าการเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) ให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการพัฒนาที่แตกต่างกัน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถึงแม้จะมีการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2545 และพ.ศ. 2553 อย่างไรก็ตามมาตรา 22 ยังคงระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (Wongyai & Patphol, 2019)

การศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตานี้ที่เสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สำหรับพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้ทั้งทางทฤษฎีและการฝึกภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยจอตานในแหล่งฝึกการพยาบาลผู้ป่วยจอตาคบถ้วน และมีความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคตะกร้า 3 ใบ สูงขึ้นกว่าก่อนการอบรม เห็นคุณค่าให้ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของตนเอง ให้มีมุมมองที่เปิดกว้าง ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น สอดคล้องกับ Charoensuk et al. (2015) ที่พัฒนาหลักสูตรสำหรับพัฒนาอาจารย์ในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้อาจารย์ผู้สอนเห็นคุณค่าหรือความสำคัญของการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดของตนเองให้ยอมรับและเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตานี้ได้บูรณาการการคิดเชิงระบบ การใช้สุนทรียสนทนา การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และการใช้ระบบการโค้ชการเรียนรู้ ไปใช้ในการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตลอดจนใช้ในการพัฒนาตัวผู้วิจัยเช่นกัน เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเน้นสอนกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปพร้อมกับสาระการเรียนรู้ของการพยาบาลผู้ป่วยโรคจอตาน การบูรณาการแนวคิดสำคัญทั้ง 4 ประการของหลักสูตร คือ การคิดเชิงระบบ สุนทรียสนทนา การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และการใช้ระบบโค้ชการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จริงปฏิบัติกับตัวผู้ป่วยเป็นสื่อการเรียนรู้ กระตุ้นการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจมนุษย์ มีการจัดกิจกรรมการบูรณาการทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากล่าวถึงการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ว่าต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ท้าทายและสนุกสนาน ผสมผสานการเรียนอย่างสมดุลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เน้นเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และเป็นองค์รวม การออกแบบหลักสูตรควรปรับปรุงการสอนให้เน้นบูรณาการมากขึ้น เน้นกระบวนการคิดเชิงระบบและเชื่อมโยงเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับบริบทชีวิต เน้นกระบวนการคิด ทักษะมากกว่าเน้นเนื้อหาสาระที่อาจเปลี่ยนแปลงและล้าสมัย สรุปได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมการพยาบาลผู้ป่วยจอตานี้ใช้พัฒนาพยาบาลให้มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเชิงสร้างสรรค์และจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะทางด้านการพยาบาล (ระยะสั้น) ควรนำรูปแบบการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ไปประยุกต์ใช้

พัฒนาในการจัดอบรมหลักสูตรเฉพาะทางด้านการพยาบาลสาขาอื่น ๆ เพื่อเพิ่มสมรรถนะให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดอบรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการติดตามสมรรถนะด้านการคิดอย่างเป็นระบบและจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของผู้ผ่านการอบรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงานในพื้นที่

References

- Charoensuk, S., Petchkong, J., & Choolert, P. (2015). Formulation of a Teacher-Developing Programme to Promote Integrative Learning, Systematic Thinking, and Humanitarian Volunteerism in a Multicultural Society. *Thai Journal of Nursing Council*, 30(3), 25-38. (in Thai)
- Jutarosaga, M., Amornrojworawut, W., Charoensuk, S., Tipayaphalapholgul, B., & Jutarosaga, A. (2021). Innovative curriculum: Creative systems thinking and humanized healthcare in a multicultural society toward creating innovation in the areas of healthcare and public health services, Boromarajchanok institute, ministry of public health. *Journal of Health Science*, 30(Supplement 1), S141-S157. (in Thai)
- Jutarosaga, M., Amornrojworawut, W., Janda, S., Chanaboon, A., Daoprasert, K., Jutarosaga, A., & Kramutkant, R. (2023). Factors Related to Creative Systematic Thinking Coaching Performance of Healthcare Providers. *Journal of Health and Nursing Research*, 39(1), 193-205. (in Thai)
- Jutarosaga, M. (2022). *Lesson Learned Learning "Part...Present...Future". Critical Leadership of Conductors: CLCs*. Bangkok: Danex Inter Corporation Company Limited. (in Thai)
- Jutarosaga, M., Mahaprom, T., Sontua, N., Komaratat, S., Chanaboon, A., & Jutarosaga, A. (2021). Effect of the humanizes health care development with simulated family system on systematic creative thinking skills with Three baskets technique among health care personnel. *Journal of Research and Curriculum Development*, 11(1), 49-70. (in Thai)
- Kaemane, T. (2011). *Teaching – Learning Models: Option., editor*. Bangkok: Chlongkorn University Publisher. (in Thai)
- Metta Pracharak Hospital. (2021). *Dissemination of Nursing Practices*. Academic Nursing Division, Metta Pracharak Hospital. (in Thai)
- Wongyai, W. & Patphol, M. (2019). *Coaching paradigm for enhance hands-on and mind-on learning* (2nd ed.). Bangkok: Jaransanitwong printing. (in Thai).
- Wongyai, W., & Patphol, M. (2020). *Creative Learning*. Bangkok. Charansanitwong Printing Company Limited. (in Thai)